

QIYOSLANADIGAN TILLARDA AYOLLAR KIIYIMI VA MODASI LUG'ATINING RIVOJLANISH TARIXI

Tillaboyeva Gulruh Soxibbek qizi,
Farg'ona davlat universiteti o'qituvchisi
<https://doi.org/10.53885/edinres.2024.04.2.040>

Annotatsiya: Ushbu maqola tarixiy va madaniy aloqalarga ega bo'lgan tillar bo'ylab ayollar kiyimi va moda lug'atini rivojlantirishning ajoyib sayohatini o'rganadi. Ijtimoiy va madaniy o'zgarishlar bilan bir qatorda til evolyutsiyasini o'rganib, biz tilning tarix davomida ayollarning o'zgaruvchan idroki, roli va uslublarini qanday aks ettirishini ochib beramiz. Ingliz, frantsuz, ispan va italyan kabi tillarni qiyosiy tahlil qilish orqali ushbu tadqiqot til va modaning o'zaro bog'liqligini ta'kidlash, inson ifodasi va o'ziga xosligining murakkab gobelenini yoritishga qaratilgan.

Kalit so'zlar: kiyim, kostyum, tatuirovka, poyabzal, bosh kiyimlar.

ИСТОРИЯ РАЗВИТИЯ ЖЕНСКОЙ ОДЕЖДЫ И МОДНОЙ ЛЕКСИКИ НА СОПОСТАВЛЯЕМЫХ ЯЗЫКАХ

Тиллабоева Гулруха Сахиббека,
преподаватель Ферганского государственного университета

Аннотация: Эта статья погружает в увлекательное путешествие по развитию словарного запаса женской одежды и моды на разных языках, которые имеют общие исторические и культурные связи. Исследуя языковую эволюцию наряду с социальными и культурными сдвигами, мы раскрываем, как язык отражает меняющееся восприятие, роли и стили женщин на протяжении всей истории. Посредством сравнительного анализа таких языков, как английский, французский, испанский и итальянский, данное исследование направлено на то, чтобы подчеркнуть взаимосвязь языка и моды, проливая свет на сложную картину человеческого самовыражения и идентичности.

Ключевые слова: одежда, костюмы, татуировки, обувь, головные уборы.

THE HISTORY OF THE DEVELOPMENT OF WOMEN'S CLOTHING AND FASHION VOCABULARY IN COMPARABLE LANGUAGES

Tillaboyeva Gulruh Sohikbek qizi,
teacher of Fergana State University

Abstract. This article delves into the fascinating journey of the development of women's clothing and fashion vocabulary across languages that share historical and cultural connections. By exploring the linguistic evolution alongside the societal and cultural shifts, we uncover how language reflects the changing perceptions, roles, and styles of women throughout history. Through a comparative analysis of languages such as English, French, Spanish, and Italian, this study aims to highlight the interconnectedness of language and fashion, shedding light on the intricate tapestry of human expression and identity.

Keywords: clothes, suits, tattoos, shoes, hats.

KIRISH. Til va moda o'rtasidagi murakkab munosabatlar madaniyat, o'ziga xoslik va ifodaning dinamik o'zaro ta'siridan dalolat beradi. Tarix davomida ayollar kiyimi badiiy ijod, ijtimoiy sharh va individuallik uchun tival bo'lib xizmat qilgan, u tasvirlangan tillarda shakllangan va shakllangan. Ushbu maqola vaqt va til bo'ylab sayohatga kirishadi, tarixiy va lingvistik aloqalarga ega bo'lgan madaniyatlar bo'ylab ayollar kiyimi va moda lug'ati evolyutsiyasini o'rganadi.

Moda, vizual aloqa shakli sifatida, jamiyatlar o'rtasida g'oyalar va ta'sir almashish imkonini beruvchi geografik chegaralardan oshib ketadi. Til modani ifodalash va tushunish uchun vosita bo'lib xizmat qiladi, turli jamoalarning madaniy nuanslari va tarixiy yo'llarini aks ettiradi. Ingliz, frantsuz, ispan va italyan kabi tillarda ayollar modasi lug'atining rivojlanishini o'rganib chiqib, biz ayollar modasining boy gobelenini yaratish uchun birga to'qilgan an'analar, innovatsiyalar va madaniy almashinuv iplarini ochamiz.

Qadimgi sivilizatsiyalarning nafis liboslaridan tortib zamonaviy yuqori kutyurening nafis siluetlarigacha ayollar kiyimlari jamiyat, texnologiya va estetikaning o'zgaruvchan landshaftlari bilan bir qatorda rivojlandi. Ushbu evolyutsiya davomida til an'anaviy hunarmandchilikni saqlab qolish va zamonaviy tendentsiyalarni qabul qilishda hal qiluvchi rol o'ynadi. «Xalbat», «vestido», «ko'ylak» va «abito» kabi atamalar nafaqat kiyim-kechak buyumlarini bildiradi, balki ular bilan birga madaniy ma'no va tarixiy ahamiyatga ega bo'lgan qatlamlarni ham o'z ichiga oladi.

Kiyim jamiyat moddiy va ma'naviy madaniyatining ajralmas qismidir. Bir tomondan, bu inson mehnati bilan yaratilgan va ma'lum ehtiyojlarni qondiradigan moddiy qadriyatlar bo'lsa, boshqa tomondan, bular inson qiyofasini estetik jihatdan o'zgartiradigan dekorativ-amaliy san'at asarlaridir. Kiyim me'moriy inshootlar, mehnat va kundalik turmush ob'yektlari bilan birgalikda tarixiy davr ishlab chiqaruvchi kuchlarining rivojlanishini, mamlakatning iqlim sharoitini, xalq hayotining milliy xususiyatlarini va ularning go'zallik haqidagi g'oyalarini aks ettiradi. Ammo «...agar me'morlar uylar qursalar va amaliy san'atning boshqa sohaları rassomlari kundalik hayotda odamni o'rab turgan muhitni yaratishda ishtirok etsalar, u holda dizaynerning ob'ekti insonning o'zi». Kostyum va shaxs o'rtasidagi to'g'ridan-to'g'ri bog'liqlik tufayli «... hech narsa kostyum kabi nozik nuanslarga ega bo'lgan davrning badiiy didini aks ettirmaydi». «Kiyim» va «kostyum» tushunchalari ko'p jihatdan o'xshash, ammo sezilarli farqlarga ega.

Adabiyotlar tahlili va metodologiya. Zamonaviy tilshunoslikda lug'atning ayrim taksonlarini o'rganishga qiziqish, yangi til birliklarining manbalarini aniqlash va ularni tarix nuqtai nazaridan yetarlicha ilmiy tavsiflash muammosi. shakllanish va evolyutsiya, barqarorlik va o'zgaruvchanlik, shuningdek, lingvomadaniy xususiyatlar to'xtovsiz davom etmoqda. Garchi tilshunoslarning katta qismi rus tili lug'atining alohida tematik guruhlarini o'rganishga bag'ishlangan bo'lsa-da (A. A. Reformatskiy, A. A. Ufimtseva, D. N. Shmelev, M. A. Borodina, V. G. Gak, V. N. Proxorova, V. V. Kolesova, G. A. Shu bilan birga, lug'atning kam o'rganilgan qatlamlarining sezilarli qismi hali ham mavjud bo'lib, ular tizimli lingvistik ko'rib chiqish va tavsiflash nuqtai nazaridan ilmiy qiziqish uyg'otadi. Kiyim lug'atining ayrim guruhlarini frantsuz moda terminologiyasining rivojlanishini o'rgangan S. L. Sonina (1997) kabi tilshunoslarning maqola ob'ektiga aylandi; N.V.Kulakova (2000) A.S.Pushkin tilidagi kiyim nomlarini leksikografik va funksional-stilistik jihatdan o'rgangan, V.G.Kuzina (2001) Oryol shevalaridagi bosh kiyim nomlarining struktur-semantik jihatini tahlil qilgan; V. M. Panova (2002) Voronej shevalarida kiyim nomlarini o'rgangan; GR. Daukaeva (2004) ingliz, nemis va tatar tillarida bosh kiyim va poyabzal nomlarini qiyosiy tahlil qildi; O. R. Rostov (2006) Ivanovo viloyati dialektlarining lug'atiga asoslangan kiyim nominatsiyalarini tasvirlab berdi; Nagorskikh T.N. (2009) "Moda zamonaviy G'arbiy Yevropa madaniyatida qiymat yaratuvchi omil sifatida" ilmiy maqolaida moda masalalari ustida ishlagan; S. O'zer (2016) lug'atning strukturaviy-semantik bog'liqligini o'rgangan. rus va ingliz tillarida kiyimlar; M.Halimova (2002) tojik tilidagi "kiyim" tushunchasini bildiruvchi lug'atni o'rganib chiqdi (Xo'jand va uning atrofi shevasi materiallari asosida); S. Usmonova (1971) tojik tilidagi to'qimachilik bezaklari lug'atini o'rgangan; Ismatova (1983) Samarqand shevalarida tikuvchilik va kashtachilik san'ati lug'atini, shuningdek, Solieva M.A. "Tojik va ingliz tillarida to'qimachilik terminlarining strukturaviy-semantik tahlili" (2014) ishida ingliz va tojik tillarida to'qimachilik

terminologiyasi masalalari ustida ishlagan; Xudoiyeva X.M. (2018) o'zining "Tojik va ingliz tillaridagi zargarlik buyumlari lug'atining strukturaviy-semantik tahlili" nomli ishida tojik va ingliz tillarida kiyim-kechak bezaklarini bildiruvchi leksik birliklarning so'z yasash usullarini qiyosiy formatda ko'rib chiqdi, va boshqalar.

Ayollar kiyimlari tarixi ming yilliklarni qamrab olgan innovatsiyalar, an'analar va madaniy almashinuvlarning jozibali hikoyasidir. Qadimgi tsivilizatsiyalarning o'ralgan liboslaridan tortib, zamonaviy davrning tikilgan ansambllarigacha, ayollar modasining evolyutsiyasi insoniyat jamiyatlarini shakllantirgan ijtimoiy, iqtisodiy va texnologik kuchlarning murakkab o'zaro ta'sirini aks ettiradi.

Mesopotamiya, Misr va Yunoniston kabi qadimiy sivilizatsiyalarda kiyim ham amaliy zarurat, ham ijtimoiy mavqe va o'ziga xoslik ramzi bo'lib xizmat qilgan. Ayollar kiyimi ko'pincha Yunonistonda chiton va peplos kabi draped kiyimlardan yoki Misrda zig'ir to'ni va plitkali liboslardan iborat edi. Bu kiyimlar zig'ir, jun, ipak kabi tabiiy tolalardan tayyorlangan bo'lib, kashtachilik, zargarlik buyumlari va bo'yalgan naqshlar kabi bezak elementlari bilan bezatilgan.

Rim imperiyasi tikilgan kiyimlar va murakkab pardozlash usullarini joriy qilish bilan ayollar modasida sezilarli o'zgarishlarni qayd etdi. Stol, uzun, yengsiz tunika, turmush qurgan Rim ayollari uchun eng muhim kiyimga aylandi, peplos va palla esa turmushga chiqmagan ayollar uchun mashhur tanlov bo'lib qoldi. Rim ayollari o'zlarining ijtimoiy mavqei va boyligini bildirish uchun o'zlarini zargarlik buyumlari, aksessuarlar va nozik soch turmagi bilan bezashgan.

O'rta asrlar murakkab hunarmandchilik va nafis kiyim-kechaklarning qayta tiklanishiga guvoh bo'ldi, chunki Evropa Rim imperiyasining soyasidan chiqdi. Bu davrdagi ayollar modasi katta hajmli yubkalar, mahkam o'ralgan ko'ylaklar va bezakli matolarning qatlamlari bilan ajralib turardi. Gildiyalar va savdo yo'llarining paydo bo'lishi to'qimachilik, bo'yoqlar va texnikalar almashinuvini osonlashtirdi, bu esa Evropa bo'ylab turli xil uslublar va siluetlarning tarqalishiga olib keldi.

Uyg'onish davri badiiy va madaniyatning gullab-yashnashining yangi davrini boshlab berdi, Italiya moda innovatsiyasi bo'yicha birinchi o'rinda turadi. Ayollar kiyimlari tobora ko'proq tikilgan va tuzilgan bo'lib, tananing tabiiy konturiga e'tibor qaratildi. Florensiya, Venetsiya va Milan kabi Italiya shaharlari to'qimachilik ishlab chiqarish va dizayn markazlariga aylandi, ular butun Evropadan malakali hunarmandlar, savdogarlar va homiylarni jalb qildilar.

Ma'rifat davri ayollar modasida sezilarli o'zgarishlarni keltirib chiqardi, chunki ratsionallik, foydalilik va soddalik g'oyalari e'tiborga sazovor bo'ldi. Neoklassik estetikaning yuksalishi qadimgi yunon va rim uslublarining jonlanishiga olib keldi, ular oqimli parda, imperiya bellari va engil matolar bilan ajralib turadi. Ayollar modasi ma'rifat davri qadriyatlarini aks ettiruvchi yanada vazmin va amaliy bo'ldi.

Sanoat inqilobi ayollar modasi tarixida burilish nuqtasi bo'ldi, chunki texnologiya va ishlab chiqarish jarayonlaridagi yutuqlar kiyim ishlab chiqarish va tarqatishda inqilob qildi. Tayyor kiyim-kechaklarning ko'payishi va do'konlarning ko'payishi modani demokratlashtirdi va zamonaviy liboslarni barcha ijtimoiy tabaqadagi ayollar uchun ochiq qildi.

Arxeologik qazishmalar shuni ko'rsatadiki, kiyim-kechak insoniyat jamiyatining dastlabki bosqichlarida paydo bo'lgan. Paleolit davridagi odam (40-25 ming yil oldin) suyak ignalari yordamida turli xil tabiiy materiallarni - barglar, somonlar, qamishlar, hayvonlarning terilarini tikish, to'qish va bog'lash - ularga kerakli shaklni berishni allaqachon bilgan. Bosh kiyim sifatida tabiiy materiallar ham ishlatilgan: qovoq, kokos yoki tuyaqush tuxum qobig'i va toshbaqa qobig'i.

Oyoq kiyimlariga kelsak, ular ancha keyin paydo bo'lgan va kostyumning boshqa elementlariga qaraganda kamroq tarqalgan. Kiyim, dekorativ-amaliy san'atning har qanday ob'ekti kabi, go'zallik va amaliylikni o'zida mujassam etgan holda, inson tanasini sovuq va

issiqlikdan, yog'ingarchilik va shamoldan himoya qiladi.

NATIJALAR

Kiyim dastlab insonni bezash va sinfiy farqlash vositasi sifatida paydo bo'lgan deb faraz qilsak, tarixchilar, arxeologlar, san'atshunoslar ham iqlim va odamlarning turmush tarzining o'zgarishi bilan kiyimning himoya, amaliy funksiyasi sezilarli darajada oshganligini ta'kidlaydilar. Kiyimning to'g'ridan-to'g'ri o'tmishdoshlari tatuirovka, tanani bo'yash va unga sehrlil belgilar qo'llash bo'lib, ular yordamida odamlar o'zlarini yovuz ruhlardan va g'alati tabiatkuchlaridan himoya qilishga, dushmanlarni qo'rqitishga va do'stlarni mag'lub etishga harakat qilishdi. Keyinchalik, tatuirovka naqshlari matoga o'tkazildi. Misol uchun, qadimgi keltlarning ko'p rangli katakli zarb naqshlari Shotlandiya matosining milliy naqshi bo'lib qoldi. Katta rol qadim zamonlarda zargarlik buyumlari rol o'ynagan, ular zarb, soch turmagi yoki bosh kiyimi bilan birgalikda ibtidoiy jamiyatdagi odamning butun kostyumini tashkil etgan. Frantsiyadagi Dordogne g'or rasmlarida va boshqa qadimiy tosh va g'or rasmlarida odamlar shunday tasvirlangan. Suyak yoki toshdan yasalgan uzun marjonlarni, marjonlarni, bilaguzuklarni tirnalgan sehrlil belgilar egalarining jasorati, ovchilik va harbiy jasoratidan dalolat beradi. Qadimgi zargarlik buyumlarining shakli inson tanasining qismlari shakliga ta'sir qilgan. Bo'yin, quloq, burun, lablar, bilak, to'piq, barmoqlar va oyoq barmoqlari va belning shakli marjonlarni, marjonlarni, halqalarni va halqalarning yumaloq yopiq chizig'ini aniqladi.

Xulosa. Kiyimning asosiy shakllarining tarixiy rivojlanishi o'sha davrning tabiiy va ijtimoiy-iqtisodiy sharoitlari, estetik va axloqiy talablar va san'atdagi umumiy badiiy uslub bilan bevosita bog'liq holda sodir bo'ldi. San'atdagi uslub - bu san'atdagi g'oyaviy mazmunning birligi bilan shartlangan badiiy ifoda vositalari va usullarining majoziy tizimining tarixan shakllangan, nisbatan barqaror birligi. Uslubning asosiy xususiyatlari me'morchilik, tasviriy va amaliy san'at, adabiyot, musiqada namoyon bo'ladi. Kostyumda umumiy uslub yo'nalishi asosiy shakllar va nisbatlarda, kiyish usulida, ma'lum materiallardan va rang kombinatsiyalaridan foydalanishda, zargarlik buyumlarining tabiatida ifodalanadi. Bir davrning umumiy badiiy uslubidagi o'zgarishlar doimo katta mafkuraviy va ijtimoiy siljishlar bilan bog'liq. Ular uzoq tarixiy davrda sodir bo'ladi. Ammo har bir uslubda ko'proq mobil va qisqa muddatli hodisa - moda mavjud bo'lib, u inson faoliyatining barcha sohalariga ta'sir qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Tillaboyeva, G. S. Q. (2022). ALISHER NAVOIY SHE'RIYATIDA "SHAXS" TUSHUNCHASI. *Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences*, 2(2), 182-196.
2. Tillaboyeva, G., & Umarova, N. R. (2021). ALISHER NAVOIY ASARLARIDA BADIY TAXALLUSLARNING QO'LLANILISHI. *Студенческий вестник*, (13-5), 70-72.
3. Tillaboyeva, G. S. Q. (2022). TILSHUNOSLIKDA LIBOS NOMLARI. *Scientific progress*, 3(4), 506-514.
4. qizi Tillaboyeva, G. S. (2023). FORMATION STAGES OF ANCIENT PERIOD DRESSES. *International journal of advanced research in education, technology and management*, 2(2).
5. Tillaboyeva, G. S. TILSHUNOSLIKDA LIBOS NOMLARI.